

8) PRINCÍP SUBSIDIARITY

... alebo o veľkej hrádzi voči tyranii, byrokracii, klerikalizmu a ktovie čomu ešte.

BOŽIE SLOVO:

(Mt 18, 15-17)

Čítanie zo sv. evanjelia podľa Matúša: *Ježiš povedal svojim učeníkom: Keď sa tvoj brat prehreší proti tebe, chod' a napomeň ho medzi štyrmi očami. Ak ťa počúvne, získal si svojho brata. ¹⁶ Ak ťa nepočúvne, priber si ešte jedného alebo dvoch, aby bola každá výpoveď potvrdená ústami dvoch alebo troch svedkov. ¹⁷ Keby ani ich nepočúvol, povedz to cirkvi. Počuli sme Božie slovo.*

KATECHÉZKA

(porov. www.inky.sk, úvahy/katechézy č.)

Princíp, ktorý si predstavíme dnes, je nesmierne dôležitý. Vedeli ste, že ho zo sociálnej náuky Cirkvi prevzala medzi svoje princípy napríklad aj Európska únia? A, pravdu povediac, mnoho problémov, ktoré Únia dnes má, plynú z toho, že sa tento nesmierne dôležitý princíp berie stále viac na ľahkú váhu? Ale nepredbiehajte!

O. Robert P. Maloney, C.M. stručne charakterizuje princíp subsidiarity takto: *„Tento princíp sa týka hlavne zodpovednosti a limitov vlády a základných úloh dobrovoľníckych organizácií.“ Princíp subsidiarity kladie vhodné hranice vláde tak, že trvá na tom, že nijaká vyššia organizácia nemôže vykonávať funkciu účinnejšie a efektívnejšie, ako organizácia nižšej úrovne, ktorej personál alebo kolektív majú bližšie k problémom a lepšie rozumejú veci. Násilnícke vlády sú vždy v rozpore s princípom subsidiarity; hyperaktívne vlády tiež tento princíp občas odmietajú. Na druhej strane, jednotlivci sa cítia bezmocní voči skľučujúcim sociálnym problémom: nezamestnanosti, nočľahu na ulici alebo žobraniu na rohoch ulíc. Pretože takéto problémy majú sociálne rozmery, žiaden človek alebo nejaká skupina s tým sotvačo môže urobiť. S patričným ohľadom na subsidiaritu, vládna entita, ktorá vyberá dane, by mala pomáhať jednotlivcom, malým skupinám a na "národnej úrovni" niečo robiť s takýmito sociálnymi problémami. Keď platíme dane, prispievame k ustanovovaniu sociálnej spravodlivosti.“*

Krátko a stručne by sme mohli tento princíp charakterizovať takto: „veci sa majú riešiť na najnižšej úrovni, na ktorej je ich riešenie možné. Až potom, keď riešenie nezvláda, mala by sa do riešenia zapojiť vyššia úroveň.“

V úryvku z Ježišovho Evanjelia sme videli princíp subsidiarity opísaný úplne dokonalo: Ak vznikne medzi dvomi ľuďmi konflikt, nech si ho vyriešia oni sami, nie je potrebné, aby im do toho niekto zasahoval. Ak sa ukáže, že toho schopní nie sú, je na čase obrátiť sa na vyššiu úroveň, v dnešnej dobe napríklad na malé spoločenstvo v rámci farnosti. A ak sa ukáže, že riešenie je aj nad jeho sily, je na čase obrátiť sa na Cirkev, čiže na biskupa, alebo (ak stačí) na farára, čiže na niekoho, kto už disponuje aj potrebnou autoritou.

Alebo si to predstavte v rodine! Vaše dieťa – dokáže si samo poradiť s vecami? Tak to nerobte za neho, nestarajte sa mu do toho, radšej s pomocou či už prirodzených dôsledkov alebo logických dôsledkov nechajte, aby dieťa čo najviac zažilo následky svojho konania, dobré a či zlé a tak v sebe čo najviac rozvinulo zodpovednosť za seba a svoje správanie a skutočnú a zdravú samostatnosť. Takto napríklad vychovávala svoje deti *Esther Wojcicki, špičková pedagogička, ktorá založila najväčší stredoškolský mediálny program v USA. Vedela, že ak bude svoje deti od malička viesť k tomu, aby riešili výzvy, vyrastú z nich ľudia s nezávislým, kritickým myslením. Esther tiež poskytovala svojim študentom aj dcéram nezvyčajnú mieru kontroly nad vecami, ktoré robili. Keď jej dcéry začali čítať, brávala ich každý týždeň do miestnej knižnice s košom na bielizeň, ktorý naplnila knihami a nechala deti, nech čítajú to, čo ich zaujíma. Postupne dávala dcéram väčšiu zodpovednosť. Chcela, aby jej dcéry mali slobodu a zároveň chcela, aby vedeli, že ich názory a kreativita sú cenené. Keď mala Susan šesť rokov, Esther ju nechala, aby si sama vyzdobila izbu. Susan prešla celý obchod s podlahovými krytinami a nakoniec si vybrala „ružový huňatý koberec,“ spomína Esther. „Milovala ho a vydržal 12 rokov. Bol to začiatok jej nezávislosti“* (porov. postoj.sk). Dve z jej dcér sa neskôr vypracovali z nuly na milionárky a veľmi úspešné ženy.

Alebo na úrovni štátu. Taký problém osád, rómskych komunít. Často aj sami vidíme, že problémy dokážu omnoho lepšie riešiť ľudia, ktorí priamo sú na mieste – starostovia, farári, sociálni pracovníci – než nejaký splnomocnenec a byrokratický aparát vlády na druhom konci republiky. Stačí, aby mali dostatok prostriedkov a právomocí. Alebo také Švajčiarsko! Krajina úspešná a bohatá. Ale aj s vysokou mierou subsidiarity. Jednotlivé kantóny – u nás by im zodpovedali kraje – majú veľmi vysokú mieru samostatnosti, vrátane napríklad toho, že každý z nich si slobodne vytvára svoj vlastný daňový systém a podobne. Takisto občania sú vťahovaní do rozhodovania a vo Švajčiarsku je tradíciou, že o zákonoch sa usporadúvajú referendá, kde občania rozhodujú o ich prijatí.

Spomenuli sme EÚ. Aj tu môžeme badať tieto isté veci. Možno nás niekedy prepadne pocit, že sú veci, ktoré by mala EÚ zabezpečovať – napríklad spoločnú zahraničnú politiku alebo mať spoločnú obranu a spoločnú európsku armádu alebo aspoň armádnú skupinu – a nerobí to. A naopak, sú veci, ktoré si dokážu v pohode rozhodovať jednotlivé štáty (a napríklad v USA, kde vládna omnoho užíva federácia aj v praxi rozhodujú) a je snahou, aby o nich rozhodoval Brusel. A tak vznikajú trenice, konflikty – a v ich srdci je často práve obchádzanie princípu subsidiarity a snaha o sústreďovanie právomocí tam, kde nie je predpoklad na ich pružné, efektívne a prospešné vykonávanie.

NA ZAMYSLENIE:

Ako spomína o. Maloney, „Princíp subsidiarity kladie vhodné hranice vláde tak, že trvá na tom, že nijaká vyššia organizácia nemôže vykonávať funkciu účinnejšie a efektívnejšie, ako organizácia nižšej úrovne, ktorej personál alebo kolektív majú bližšie k problémom a lepšie rozumejú veci. Násilnícke vlády sú vždy v rozpore s princípom subsidiarity; hyperaktívne vlády tiež tento princíp občas odmietajú.“ Princíp subsidiarity je vlastne veľmi účinným nástrojom obrany slobody. Chráni autonómii rodiny, obce, okresu, štátu, ... pred nad nimi nadradenými zložkami. Je logickým doplnkom solidarity, ktorá veľí zasahovať tam, kde to potrebné je a kde sa objavujú veci, ktoré sú nad sily daného človeka alebo skupiny ľudí. Oboje musí byť v rovnováhe. Nedostatok pomoci a solidarity vedie k zlyhaniu a katastrofám. Nedostatok subsidiarity zase k tyranii a nesamostatnosti ovládaných. Znova na príklade rodiny: Ak rodina nefunguje, je na mieste zásah sociálky a pomoc rodičom aj deťom v nutnom rozsahu. Ak sociálka v takomto prípade nekoná, je to zlé. Ale rovnako je zlé, ak sa montuje do života rodiny príliš, vyhráža sa, diktuje, využíva násilie a spôsobuje rodine, rodičom, deťom škody (deje sa aj to). Veci ako výber školy pre svoje deti, výchova detí, voľba vhodného lekára, je to niečo, čo by mohli rodičia a rodiny zvládať sami? Potom nech to tak je! Treba ich podporiť, aby to sami zvládali čo najlepšie! V socializme, starší pamätáte, boli tieto veci do veľkej miery diktované štátom – ale presne toto totalitné režimy robia! Podobne „hyperkatívne“ vlády, ktoré sa vari aj z dobrých pohnútok snažia do všetkého zasahovať a sami riešiť.

No a isto sme už porozumeli, že aj nedávna Synoda o synodalite bola práve o tom: stále sa učiť a žiť subsidiaritu aj v Cirkvi, aby diecéza neriešila to, čo by mala riešiť farnosť a aby Rím nemusel riešiť a ani neriešil veci, ktoré prirodzene patria diecéze.

Ako od katolíkov od nás Cirkev očakáva, že budeme bdelymi strážcami tohto princípu, budeme sa zaň vo svete aj v Cirkvi zasadzovať a bdelo strážiť a vystupovať proti každému pokusu nejakým spôsobom ho obmedziť a sústreďovať moc na úrovniach, kam prirodzene nepatrí.

OTÁZKY:

< Skúste nájsť príklady, kde subsidiarita funguje dobre – a kde naopak je porušovaná. Ako ste na tom vo vašej rodine? Farnosti? V obci? Čo štát? >